

Др ГАВРИЛО КОВИЈАНИЋ

Бронзана попрсја наших просветних великана на фасадама зграда Треће београдске и Ваљевске гимназије

Била је то лепа замисао и новина: да се грађевинским плановима за подизање двеју нових гимназијских зграда, једне у Београду и друге у Ваљеву, предвиде на фасадама по три повеће нише, у које би се доцније сместила попрсја наших знаменитих просветних трудбеника. Замисао је, поред тога што је сама по себи вредна пажње, интересантна и по томе што се зачала не у Министарству просвете него у Министарству грађевина, управо у главни надзорног архитекте, чијом представком Министарству грађевина започиње званична преписка између неколико надлештава и личности, која ће трајати готово четири године, од јануара 1905. до краја новембра 1908. године.

Нас нарочито привлачи образложење те замисли, које је дало Министарство грађевина: „Поред заслуженог признања просветним великанима и подстрека школској омладини, — таквим украшавањем потпомогла би се и наша још нејака вајарска уметност, чије је неговање такође задатак просвете“. Културни преседан који никад не губи снагу и актуелност.

Требало је да Министарство просвете усвоји овај предлог: да се фасаде зграда украсе попрсјима, затим да одреди чије би ликове она представљала, да распише стечај за њихову израду или да то повери Министарству грађевина, и, у том случају, да одреди суму која би се у ову сврху утрошила. Грађевинским планом предвиђена је изградња тих украса, али није била обухваћена предрачуном, зато што се њихова израда, „као ствар искључиво уметничка није могла поверити обичном грађевинском предузимачу“.

Министарство просвете је пристало да се главна лица гимназијских зграда украсе попрсјима знаменитих просветних радника, с тим да извршење овог посла узме на себе Министарство грађевина, користећи део средстава намењених подизању школских зграда, и уједно да извести колика је сума потребна за израду ових попрсја.

Министарство грађевина је доставило Министарству просвете изјаву надзорног архитекте: да „вредност попрсја варира јако према градиву од

тојег би се она извела. Тако: а) од камена „каваццола“ (врста карарског мрамора који потпуно одолева утицају атмосверилија) стало би овакво попрсје око 4.000 динара; б) од бронзе око 3.000 динара; в) од галванизованог цинка (званог „вештачка бронза“) око 2.000 динара; г) од теракоте око 1.800 динара. Према томе, ако средства не би допустила да се попрсја израде од камена или од бронзе, — онда сам мишљења: да би их требало извести од галванизованог цинка. Тако израђена чинила би она исти утисак и имала готово исто трајање као да су од бронзе, а стала би релативно јефтино. Теракота, како за нешто јефтинија, не би чинила тако повољан утисак, па је не би требало ни усвојити“.

Одговор Министарства просвете на овај допис Министарства грађевина био је делимичан: пристаје да се попрсја израде, али да се израда на згради Београдске гимназије, која је подизана на месту где је дотле била Војна болница, одложи за доцније, јер није било извесно да ли ће после изградње преостати довољно средстава за израду бисте. Међутим, то ограничење није учињено за Ваљевску гимназију, па је Министарство грађевина поставило питање избора просветитеља чије би ликове попрсја требало да представљају. Да би и на то питање одговорио, министар просвете Љуба Стојановић обратио се Главном просветном савету за мишљење, које је Савет дао у овом свом одговору:

Главни просветни савет

СБр. 61

16. априла 1906. године

у Београду

Господину министру просвете и црквених послова

Господине министре,

Писмом Вашим од 24. прошлог месеца, ПБр. 3543, изволели сте писати Савет за мишљење: које би тројице наших књижевника попрсја требало ставити на фасаду нове гимназијске зграде у Ваљеву, а које тројице на фасаду нове гимназијске зграде у Београду.

Главни просветни савет на 928 састанку 12. овога месеца одлучио је: да би на фасаду нове гимназијске зграде у Ваљеву требало ставити попрсја: Доситеја Обрадовића, Вука Стеф. Караџића и Љубомира П. Ненадовића, а на фасаду нове гимназијске зграде у Београду попрсја: Доситеја Обрадовића, Вука Стеф. Караџића и Јосифа Панчића.

Част ми је, господине министре, извести Вас о овоме саветском мишљењу и вратити Вам све акте по овоме предмету.

Пословођа
Миладин И. Шеварлић

Председник
Главног просветног савета
Сава Урошевић

Усвајајући одлуку Главног просветног савета, министар просвете Андра Николић је спровео ову одлуку Министру грађевина и истовремено га обавестио о свом накнадном решењу да се и Београдска гимназија украси. Истим актом саопштио му је да је израду попрсја поверио за Београдску гимназију Петру Убавкићу а за Ваљевску Боки Јовановићу. Обе те одлуке као и молбу ових вајара објављујемо овде у целини.

Господину министру просвете и црквених послова

Господине министре,

Дознали смо да су за украс новосаграђених гимназија у Београду и Ваљеву потребна пописја наших великана: Караџића, Доситеја, Панчића и Чика Љубе.

Код нас је до сада практиковано да се радови за украс јавних зграда дају путем лиценцијe, па како се уметнички радови нигде у свету не поверавају предузимачима него уметницима који су својим радовима доказали њихову спрему, то смо, господине министре, слободни умолити Вас да нам изволите поверити израду ових пописја.

Водећи рачуна о нашим материјалним приликама, ми смо вољни, господине министре, да те радове израдимо за врло скромну цену: две хиљаде динара од комада. Материјал који би употребили био би цинк бронза галванопластично бронзирана и патинирана, што је после бакарне бронзе (која је врло скупа) најбољи и најиздржљивији материјал и што најбоље репродуцира уметничку израду.

Сваки други материјал као: теракота, цемент итд. нити је тако подесан нити је трајан.

Господине министре, надамо се да ћете увидети да је крајње време да се овакви радови поверавају уметницима, јер ако нам држава овда онда што год не поручи, ми никад никаквих поручбина добити не можемо. Ми пак имамо права да сматрамо да је држава дужна да нас помаже, почем сваки наш рад остаје као доказ савремене српске културе, а култура једног народа огледа се прво на његовој уметности.

Господина министра просвете понизни вајари

Београд

28. маја 1906. године

Петар Убавкић

Борђе Јовановић

ПБр. 6816

17. јуни 1906. године

Господину министру грађевина

Господине министре,

У допуну своје одлуке од 4. маја о.г., ПРБ. 4514, част ми је известити Вас да сам накнадно одлучио: да се лице нове гимназијске зграде у Београду украси са ова три пописја: Доситеја Обрадовића, Вука Стеф. Караџића и др Јосифа Панчића од цинк-бронзе галванопластички бронзиране и патиниране, а да не пређе цену од 2.000 динара по бисти.

Извештавајући Вас о овоме, молим да изволите наредити даље шта треба. Трошкови за ова три пописја исплатиће се из Фонда за зидање београдских гимназија.

У прилогу ./, част ми је доставити Вам препис представке вајара Петра Убавкића и Борђа Јовановића с препоруком да се, пошто су обојица признати уметници, израда биста за Београдску гимназију повери г. Убавкићу, а за Ваљевску гимназију г. Јовановићу, уколико закон допушта без конкурса.

М.

ПБр. 6812

С обзиром на то што су гг Убавкић и Јовановић наши признати уметници и како се, према акту г. министра грађевина, Бр. 4431 од 4. овог месеца, на израду биста као уметничких творевина не може применити одредба Закона о подизању јавних грађевина, одлучио сам:

1. Да се израда попрсја Доситеја Обрадовића, Вука Караџића и др Јосифа Панчића за нову Београдску гимназију на Врачару повери г. Петру Убавкићу, а израда попрсја Доситеја Обрадовића, Вука Караџића и Љубомира Ненадовића за Ваљевску гимназију господину Борбу Јовановићу.

2. Да материјал за сва ова попрсја буде цинк-бронза галванопластички бронзирана и патинирана. За величину ових попрсја гг. Убавкић и Јовановић споразумеће се са надзорним архитектом. Њима на терет пада и намештање попрсја.

3. За свако од ових попрсја платиће се гг. Убавкићу и Јовановићу по (2.000) две хиљаде динара. Ова сума издаће се из Фонда за грађење београдских гимназија и из Фонда за грађење Ваљевске гимназије.

6. јула 1906. год.
У Београду

Министар просвете и црквених послова
Андра Николић

По овоме решењу г. министра просвете саопштено нам је

15. јула 1906.
У Београду

Петар Убавкић
Б. Јовановић

Начелно сва питања су решена: да се фасаде обеју зграда украсе, да се извајају ликови корифеја наше просвете и да се израда бисте повери нашим признатим уметницима вајарима Убавкићу и Јовановићу.

Петар Убавкић је израдио одређене бисте по погодби и за свој рад добио без тешкоћа одговарајућу награду. Међутим, Бока Јовановић је имао непријатности око наплате награде за рад. Као да Министар просвете није очекивао отпор Окружног начелства ваљевског, односно Окружне скупштине тога начелства, кад је донео одлуку да Начелство из својих буџетских средстава исплати 6.000 динара вајару Боки Јовановићу. Из преписке која се око исплате ове суме развила између министра просвете и Окружног начелства у Ваљеву стиче се утисак да је Скупштина остала упорна у отпору зато што је бисте сматрала луксузом. Међутим, то је први утисак.

Ево како се та преписка развијала:

Господину министру просвете и црквених послова

Господине министре,

Министарство просвете поверило ми је да израдим за украс Ваљевске гимназије три бисте: В. Караџића, Д. Обрадовића и Љ. Ненадовића за суму од 6.000 динара.

Да бих могао посао отпочети, мени је за набавку материјала потребно 600 динара. Али како је новац за исплату тих биста у благајни Окружног начелства у Ваљеву, то учтиво молим господина министра да нареди да се сума одређена за израду биста пошаље благајни Министарства просвете како бих ја могао према израђеном послу потребне суме добијати.

Господина министра просвете и црквених послова

2. августа 1906.
Београд

понижни Б. Јовановић,
вајар

Начелству округа ваљевског

Одлуком од 6. јула о. г., ПБр. 6812, уступио сам г. Борбу Јовановићу, вајару, да за 6.000 динара изради бисте Вука Караџића, Доситеја Обрадовића и Љуб. П. Ненадовића за нову гимназијску зграду у Ваљеву.

Да би г. Јовановић могао овај рад отпочети и довршити потребно му је да с времена на време од погођене суме изузима потребне рате за материјал и израду ових бисти.

Да не би господин Јовановић дангубио чекајући на поједине рате код Начелства округа ваљевског, добро би било да Начелство ових 6.000 динара пошаље благајни Министарства просвете, која би у току рада по мојем наређењу издавала рате г. Јовановићу.

По свршетку посла они би се рачуни послали томе начелству.

4. 8. 1906.
Београд

М.

У допуну предљег мога решења наређујем: да благајна Министарства просвете у току израде биста Вука Караџића, Доситеја Обрадовића и Јосифа Панчића за нову гимназијску на Врачару издаје из Фонда за грађење гимназија у Београду господину Петру Убавкићу, вајару, потребне суме до утврђене цене све три ове бисте.

Овако исто благајна Министарства просвете нека издаје и г. Борбу Јовановићу, вајару, за израду попрсја за Ваљевску гимназију, кад Начелство округа ваљевског буде депоновало шест хиљада (6.000) динара у Министарству просвете.

5. октобра 1906.
Београд

Министар просвете и црквених послова
Андра Николић

Начелство округа ваљевског
Грађевинско одељење
ГБр. 1610
6. октобра 1906. године
Ваљево

Господину министру просвете и црквених послова

У одговору на претпис господина министра, од 30. августа т.г., ПНо 9741, част је Начелству да извести господина министра да је Окружна скуп-

штина овога округа на своме VII редовном састанку одлучила: да не може ставити на расположење суму од 6.000 динара за исплату биста вајару г. Јовановићу, јер нема буџетске могућности.

Стога се учтиво моли господин министар да изволи дејствовати код господина министра финансија да дозволи да се ова сума може исплатити из окружне готовине која се налази у Управи фондова за подизање окружних здања и гимназије, без обзира на поменућу скупштинску одлуку, а нарочито што ова сума неће утицати на стопу пореза пошто није ни унета у буџет.

Шеф грађевинског одељака
В. инжењер
Љ. Јанић

Начелник Округа
Б. Б. Борђевић

ПБр. 303
5. јануара 1907. године
Београд

Управи фондова

Нека Управа фондова изволи послати благајници подручнога ми Министарства (4.000) четри хиљаде динара из Фонда средњих школа.

ПБр. 15103
7. октобра 1906.
Београд

Г. министру финансија
Г. министре,

Одлуком својом од 6. јула о. г., ПБр. 6812, одобрио сам: да г. Борђе Јовановић, вајар, изради попрсје Доситеја Обрадовића, Вука Стеф. Караџића и Љуб. П. Ненадовића од цинкбронзе галванопластички бронзиране и полиране за нову гимназијску зграду у Ваљеву и да се г. Јовановићу за израду и инсталацију сва три ова попрсја плати 6.000 динара из Фонда за грађење Ваљевске гимназије.

Како су Јовановићу потребне новчане рате у току рада, то сам се писмом од 4. пр. месеца, ПБр. 9741, обратио Начелству округа ваљевског с наредбом да ових 6.000 динара из Фонда за грађење Ваљевске гимназије депонује у благајни повереног ми министарства како би се г. Јовановићу, по мојем одобрењу могле издавати потребне рате за израду ових попрсја.

Међутим, Начелство округа ваљевског писмом од 6. ов. м, ПГБр. 1610, известило ме је: да је Окружна скупштина округа ваљевског на VII редовном састанку одлучила: да не може ставити на располагање суму од 6.000 динара за исплату попрсја вајару г. Боки Јовановићу стога што нема буџетске могућности.

Истим писмом Начелство округа ваљевског извештава ме: да се ова сума може исплатити из окружне готовине која се налази у Управи фондова за подизање окружних здања и гимназије, јер ова сума неће утицати на стопу приреза, који није ни унесен у буџет.

Према свему овоме част ми је замолити Вас, господине министре, да бисте изволели одобрити да се из Управе фондова, из приреза за зидање Ваљевске гимназије, може изузети 6.000 динара ради исплате поменутих попрсја господину Борђу Јовановићу, вајару.

Молим Вас, господине министре, да ме изволите известити о својој одлуци о овоме предмету.

Примите итд.
М.

ПБр. 9741
30. августа 1906.
Београд

Начелству округа ваљевског

Препоручујем томе Начелству да ми одмах поднесе извештај и да поступи по мојем писму од 4. овог месеца, ПБр. 9741, којим је препоручено Начелству тога округа да за г. Борђа Јовановића, вајара, депонује 6.000 динара у благајни Министарства просвете за израду биста за Ваљевску гимназију.

М.

Господину министру просвете и црквених послова
Господине министре,

Према Вашем акту од 6. јула ове године, ПБр. 8143, израдио сам поручене ми бисте Доситеја Обрадовића, Вука Ст. Караџића и Љ. Ненадовића, за украс Ваљевске гимназије.

Из приложене сведоцбе и три фотографије увериће се господин министар да сам ја поверени ми посао свршио према одређеном плану; стога сам слободан уштиво молити господина министра да нареди да ми се исплате за сада 4.000 динара да бих могао исплатити трошкове око ливења у бронзу, транспорта итд., а остатак од 2.000 да ми се исплате кад бисте у Ваљеву буду намештене.

Господина министра просвете и црквених послова

Београд
8. децембра 1906. г.

Понизан
Борђе Јовановић, вајар

У Београду, 12. октобра 1906. год.
Министарство финансија
Б. Пр. Бр. 2545

Господине министре,

У одговору на Ваше писмо од 7. овог месеца, ПБр. 15103, част ми је известити Вас, да нисам властан наређивати Управи фондова да Вам из готовине која се код ње налази за подизање окружних здања и Гимназије ваљевске да 6.000 динара за исплату поручених биста Вука Ст. Караџића, Доситеја Обрадовића и Љуб. П. Ненадовића, јер је тај новац својина Округа ваљевскога.

Саопштавајући Вам ово, мени је част предложити Вам да изволите поново учинити кораке код Окружног одбора да он издејствује одобрење Скупштине округа ваљевског да се из те готовине која се налази код Управе фондова могу исплатити поменуће бисте, па ћу ја онда одобрити такву одлуку.

Примите, господине министре, уверење могу одличног поштовања

Министар финансија
Др Милан Марковић

Господину министру просвете и црквених послова
ПБр. 19183

У смислу акта г. министра финансија од 12. октобра 1906. године, БПр. 2545, поново писати Окружном одбору ваљевском да издејствује одобрење Скупштине округа ваљевског да се из окружне готовине за подизање окружних зграда и Гимназије, која се готовина налази код Управе фондова, исплате ова попросја.

Док се ово не изради, одлучујем да се из Фонда средњих школа изузме привремено **четири хиљаде (4.000) динара** и изда господину Јовановићу, па да се ова сума опет врати у тај фонд, чим се новац добије од Округа ваљевског.

5. јануара 1907. год.
У Београду

Министар
Андра Николић

ПБр. 308
5. јануар 1907. год.
у Београду

Начелству округа ваљевског

У вези са Вашим актом од 6. октобра 1906. године, ГБр. 1610, ја сам се обратио г. министру финансија с представком да дозволи да се попросја за Ваљевску гимназију исплате из окружне готовине која се налази у Управи фондова за подизање окружних здања и Гимназије, ну г. министар финансија актом својим, Б.Пр.Бр. 2545 од 12. октобра 1906. године, известио ме је да није властан располагати окружном готовином, већ ми је предложио да се поново обратим Окружном одбору да он издејствује одобрење Окружне скупштине за овај издатак, па ће господин министар финансија одобрити такву одлуку.

Постављање попросја на зграду Ваљевске гимназије предвиђено је самим планом те зграде и одобрено одлуком г. министра грађевина од 11. марта 1906. године, Бр. 1986, о чем је поверено ми министарство извештено актом Министарства грађевина Бр. 2207 од 23. марта 1906. године.

Израда попросја није обухваћена и предрачуном, јер као ствар уметничка није се могла поверити обичном грађевинском предузимачу (акт Министарства грађевина Бр. 854 од 31. јануара 1905.).

БИСТЕ НА ФАСАДИ ГИМНАЗИЈСКЕ ЗГРАДЕ У ВАЉЕВУ

Материјал и цена овим ликовима одређени су према извештају и предлогу Министарства грађевина (Бр.1322 од 25. фебруара 1906).

После свега овога, а према акту Министарства грађевина, Бр. 4431 од 4. јула 1906. године, ја сам одлуком мојом, од 6. јула 1906. ПБр. 6812, израду попрсја за Ваљевску гимназију поверно г. Борбу Јовановићу, вајару, за цену од 2.000 динара за свако попрсје — свега 6.000 динара, која се сума има исплатити из Фонда за грађење Гимназије.

Из свега овога јасно је да је ствар о постављању попрсја Ваљевске гимназије ишла редовним током: попрсја су предвиђена у плану грађевине, то је одобрио надлежни министар грађевина и у споразуму с њиме израда попрсја поверена је једноме уметнику. Она су сада и израђена и морају се и исплатити, а трошак треба да поднесе Ваљевски округ.

Према овоме препоручујем Вам да одмах учините кораке код Окружног одбора да он одмах издејствује одобрење Скупштине округа ваљевског да се из готовине тога округа која се налази код Управе фондова за подизање окружних здања и Гимназије ваљевске исплати (6.000) шест хиљада динара за израђена попрсја на зграду Ваљевске гимназије.

О томе шта будете учинили по овој ствари изволећете и мене известити.

М.

Начелство округа ваљевског

Грађевинско одељење

ГБр. 152

14. фебруара 1907. г.

Ваљево

Господину министру просвете и црквених послова

У вези писма ГНо 110 од 31. пр. м. Начелству је част да извести да је г. Бока Јовановић, вајар из Београда, послао Начелству три попрсја израђена за овдашњу гимназијску зграду, и то: Доситеја Обрадовића, Вука Караџића и Љубе Ненадовића. Ова попрсја Начелство је примило од доносиоца са писмом г. Јовановића и то пошто је комисијски прегледано и утврђено да се налазе у исправном стању, осим неких огреботина што ће г. Јовановић поправити при самом намештању.

Ну, пошто Начелство нема никаквог званичног наређења да ова попрсја може примити од г. Јовановића, то се учтиво моли господин министар за извештај: да ли су попрсја тамо прегледана и утврђено да су израђена по пропису и погодби и, према томе, да ли Начелство може дозволити господину Јовановићу да их намести с пролећа кад време буде подесно за зидарске радове — СПНо 38 т. г.

Шеф грађевинског одељка
виши инжењер
Љ. Јанић

Начелник окружни
Б. Б. Борђевић

ПБр. 2398

Господину министру грађевина

Господине министре,

Одлуком мојом од 6. јула 1906. године, ПБр. 6812, дата су у израду бронзана попрсја Вука, Доситеја и Љубе Ненадовића вајару г. Борбу Јовановићу с тим да се та попрсја намести на новој гимназијској згради у Ваљеву.

Својом представком од 8. децембра пр. године г. Јовановић ме је известно да је бисте израдио, излио у бронзи и послао за Ваљево по прегледу Душана Живановића, вишег архитекте Министарства грађевина. Ваљевско начелство актом својим, Бр. 152 од 14. овог м, потврђује пријем ових биста и тражи да се изврши преглед истих.

На основу тогач част ми је умолити Вас да урадите даље што треба. Примите итд.

М.

На основу акта тога начелства, Бр. 152 од 14. фебруара о. г, под данашњим писано је Министарству грађевина да прописним путем изврши пријем биста које је израдио вајар г. Борђе Јовановић, а које су намењене Ваљевској гимназији.

27. II. 1907.

Н.

Начелство округа ваљевског
Грађевинско одељење
ГБр. 224
29. марта 1907. год.
Ваљево

Господину министру грађевина

У вези писма Министарства просвете и црквених послова, од 27. фебруара ове године, ПБр. 2398, упућеном том министарству односно прегледа и пријема биста за овдашњу гимназијску зграду Начелство учтиво моли господина министра за објашњење: оће ли се ове бисте прегледати нарочитом комисијом или ће и њих прегледати колаудирајућа комисија која је тражена писмом Начелства од данашњег, ОН 282, као и оће ли се бисте намештати на грађевину пре но што се комисијски прегледају и приме или не?

Шеф Грађевинског одеља
Виши инжењер
Љ. Јанић

Заступа начелника Округа
секретар
Љуб. Станковић

Министарство грађевина
Бр. 2505
31. III. 1907. год.
У Београду

Начелству Округа ваљевског

Преглед и пријем биста извршиће колаудирајућа комисија која ће и зграду примити, кад буде одређена. Стога нека се бисте наместе.

По наредби министра грађевина,
за начелника, инспектор
[нечитко]

Министарство грађевина
Бр. 2504
5. априла 1907. године
У Београду

Министарству просвете и црквених послова — хитно

Министарству грађевина част је известити то министарство да је господин министар грађевина одобрио да члан комисије за колаудовање саграђене гимназијске зграде у Ваљеву буде г. Драгутин Маслаћ, архитекта овог министарства, с тим да се дијурна господину Маслаћу исплати из кредита на грађење ове зграде. Остале чланове одредиће само Начел-

тво по распису министра грађевина од 30. новембра 1884. године, Бр. 7425.

Иста комисија има извршити и преглед биста по захтеву тога министарства од 27. фебруара ове године, Бр. 2398.

Стога ако је то министарство вољно да одреди једног члана ове комисије од својих чиновника, то је овом министарству част молити га да истог одреди и упути у Ваљево, тако да 9. овог месеца у 8 часова пре подне буде у Ваљеву, када ће комисија отпочети калаудовање ове зграде.

О овом решењу изволеће то министарство известити Начелство округа ваљевског и ово министарство.

О свему предњем под данашњим извештено је и Начелство округа ваљевског.

По наредби министра грађевина
Начелник рач. одељења
Милош Дамњановић

Начелство округа ваљевског

На основу наређења господина министра грађевина 31. марта ове године, Бр. 2505, а у вези акта г. министра просвете, Бр. 2398 од 27. фебруара 1907. год, потписати чланови комисије за преглед и пријем гимназијске зграде у Ваљеву уверили су се: да су бисте за гимназијску зграду по засебној погодби израђене и предате Окружном начелству ради намештања и да је виши архитект г. Душан Јовановић исте прегледао у атељеу вајара г. Јовановића и нашао да одговарају погодби.

Према овоме комисија налази да бисте треба наместити и вајару рад за њих платити по погодби.

Бисте су изливене од цинка а премазане бакарном смесом и овај је премаз при транспорту местимично оштећен, што ће се при намештању поправити.

14. априла 1907. године

У Ваљеву

Чланови комисије,
Начелник окружни Б. Б. Борђевић
Директор гимназије Бог. Ј. Јанковић
Арх. мин. грађ. Драг. Маслаћ
Инжињер окружни Чед. Гагић
Председник окружног одбора Вас. Живановић
Председник општине ваљевске Ристо Топаловић

Начелство округа ваљевског

Грађевинско одељење

ГБр. 402

14. априла 1907. год.

Ваљево

Господину министру грађевина

Према предњем претпису, Бр. 2505, колаудирајућа комисија прегледала је и бисте набављене за овдашњу гимназију и о томе прегледу под-

нела горњи извештај који се учтиво доставља господину министру на увиђај.

Овом приликом Начелство учтиво јавља господину министру да ће наредити да се бисте наместе на згради, а по реду који је одређен. Ово намештање биста извршиће се о трошку вајара г. Боке Јовановића.

Шеф грађевинског одељка

виши инжињер

Љ. Јанић

Начелник окружни

Б. Б. Борђевић

Министарство грађевина

Бр. 3174

18. VI. 1907. године

Министарству просвете и црквених послова

Предњи извештај Начелства и комисије за колаудовање гимназијске зграде у Ваљеву, Министарству грађевина част је спровести томе министарству с тим да је техничка ревизија нашла: да се бисте могу примити, наместити и вајару платити.

Материјал по мишљењу комисије од кога су бисте израђене, цинк је превучен бакром, као што и понуда гласи, — само премаз бакра мало је оштећен, стога вајара треба позвати да исти поправи.

Предње је част овом министарству доставити томе министарству с молбом за надлежно решење.

8. маја 1907. год.

Београд

По наредби министра грађевина

Начелник

Свет. Поповић

ПБр. 6578:

У вези са мојом ранијом одлуком, ПБр. 19183 од 5. јануара 1907. године:

1) Да се поново пише Начелству округа ваљевског да на првој Округној скупштини категорички тражи да се у општински буџет унесе сума од 6.000 (шест хиљада) динара, колико је потребно за исплату биста поручених за Ваљевску гимназију код г. Боке Јовановића, вајара;

2) Да се привремено изузме из Фонда средњих школа још 2.000 (две хиљаде) динара и да се том сумом исплати господи Бока Јовановић за његов рад;

3) Да се ова сума заједно са оном која је изузета из истог фонда по решењу ПБр. 19183 има наплатити Фонду одмах чим се добије новац од Ваљевског окружног начелства; и

4) Да се саопшти господину Јовановићу захтев Начелства, који сам и ја усвојио, да се о његову трошку изврши монтирање и поправка биста.

Ову одлуку да изврши г. рачуновођа Министарства.

Београд
17. V. 1907. год.

Министар
Андра Николић

Начелство округа ваљевског
Грађевинско одељење
ГБр. 682
28. маја 1907. год.
Ваљево

Господину министру просвете и црквених послова

Према претпису господина министра, од 27. фебруара текуће године, ПБр. 2398, Начелство га учтиво извештава: да је колаудирајућа комисија за преглед гимназијске зграде у Ваљеву прегледала и примила и бисте намењене за исту, које је израдио вајар г. Јовановић.

Протокол прегледа послат је на увиђај господину министру грађевина 14. априла т. г., под ГНО. 402, а по наредби његовој од 31. марта т.г. Бр. 2505.

Бисте ће се наместити на гимназијској згради одмах у почетку школског распуста* од стране мајстора са којим за ово погодба извршена на рачун вајара господина Јовановића, који је за намештање и остало потребну суму начелству послао.

Према овоме г. Јовановићу се може исплатити погођена сума за израду и намештање биста у 6.000 динара.

Шеф грађевинског одељка
Виши инжињер
Љ. Јанић

Начелник окружни
Б. Б. Борђевић

* Током борби за ослобођење Ваљева, половином септембра 1944. године, пала је са свог постоља и тешко оштећена биста Доситеја Обрадовића.

Крајем 1966. године Богдан Бакић, дугогодишњи наставник цртања ваљевске Гимназије, направио је гипсану бисту Доситеја Обрадовића која је постављена на месту где је некад стајала стара биста. (Примедба Ред. одб.)

Начелство округа ваљевског

Бр. 314

10. јануара 1908. год.

Ваљево

Господину министру просвете и црквених послова

Претписом од 4. августа 1906. г., ПБр. 9741, господин министар изволео је саопштити грађевинском одељку овог начелства: да је израду биста Вука Караџића, Доситеја Обрадовића и Љуб. П. Ненадовића, за нову гимназијску зграду у Ваљеву, поверио г. Борбу Јовановићу, вајару из Београда, па је тражио да му се погођена сума од 6.000 динара пошаље ради исплате појединих рата за време рада. Извештен о овоме Окружни одбор одговорио је Начелству да суму од 6.000 не може ставити на расположење господину министру пошто није предвиђена у буџету за ту годину, већ да ће претпис господина министра изнети Окружној скупштини на решење. Окружна скупштина, пак, на VII састанку од 22. септембра 1906. године, донела је одлуку да се издатак од 6.000 динара одложи до бољих прилика налазећи да има много чега још потребнијег од биста што треба набавити за гимназијску зграду.

На поновни претпис господина министра од 5. јануара 1907. године, ПБр. 308, Одбор округа ваљевског донео је своју одлуку Бр. 64 од 28. истог месеца: да се сума од 6.000 динара исплати из капитала окружног који се налази код Управе фондова, намењен за грађење окружних зграда, пошто су бисте саставни део гимназијске зграде по плану, чије је грађење одобрила Окружна скупштина. Међутим, господин министар финансија, претписом од 7. фебруара 1907. године Б.Пр.Бр. 416, није одобрио ту одлуку Окружног одбора због тога што је издатак од 6.000 динара ванбуџетски, о коме има претходно да решава Окружна скупштина а не Окружни одбор. Остало је према овоме да се овај предмет понова изнесе пред Окружну скупштину на решење, што је и учињено у овогодишњем редовном сазиву. Но Окружна скупштина одбила је понова овај издатак, нарочито још и стога што се утврдило да је окружни капитал код Управе фондова за грађење окружних зграда исцрпљен, па није хтела да терети буџет са овом сумом.

Знајући да су бисте предвиђене у плану гимназијске зграде и да дотична сума није предвиђена предрачуном зато што је то посао уметника-вајара, а не обичног грађевинског предузимача, да би се при том предмет већ једаред окончао, тим пре што су бисте на згради већ постављене, Начелство, је на основу члана 133 Закона о уређењу округа и срезова, при спровођу окружног буџета за 1908. годину господину министру финансија на одобрење накнадно унело издатак од 6.000 динара за исплату биста као законску буџетску позицију. Међутим господин министар финансија при одобрењу окружног буџета за 1908. годину избрисао је накнадну позицију за бисте коју је Начелство унело у буџет, те ће према томе бисте остати неисплаћене и у овој години.

О овоме част је Начелству известити господина министра ради знања и даљег поступка.

Начелник окружни
Ш. Савић

ПБр. 558

Начелнику окружном Ваљево

У вези са Вашим актом, Бр. 314 од 10. јануара о.г., препоручује Вам се да најозбиљније настанете код овогодишње Окружне скупштине округа ваљевског да се у буџет тога округа унесе за 1909. годину и сума од 6.000 динара колико су стале бисте на згради Ваљевске гимназије.

О резултату изволите ме одмах известити.

М.

15. IX 1908. год.

Београд

Окружни одбор округа ваљевског

Бр. 1213

7. октобра 1908. год.

Ваљево

Начелству округа ваљевског

Захтев Министарства просвете и црквених послова, од 16. септембра т. г., ПБр. 558, да се у окружни буџет за 1909. годину унесе 6.000 динара за бисте на згради Ваљевске гимназије изнет је пред Окружну скупштину на решење и она је у овогодишњем редовном сазиву на свом VI састанку решила: „да се издатак за бисте у 6.000 динара не може предвидети у буџету за 1909. годину” из разлога што су бисте набављене без знања и одобрења Скупштине; што је новац одређен за гимназијску зграду утрошен сав за саму зграду, а бисте које су само планом предвиђене а не и предрачуном остале неисплаћене; и што је буџет за 1909. годину преоптерећен пречим окружним издацима. СНо. 11585.

Окружни деловођа
Димитрије Здравковић

Начелство округа ваљевског

Бр. 12544

7. октобра 1908. год.

Ваљево

Господину министру просвете и црквених послова

Предњи извештај Окружног одбора Начелство учтиво доставља г. министру а према наредби ПБр. 558.

Начелник округа
Ш. Савић

С обзиром да се ради о једном за Ваљевце завичајном питању из области културе, тачније из области уметности и просвете, архивску грађу о овом питању објављујемо у целини како би читаоци могли изворно и непотворено да уоче политичку позадину на изглед једног формалног размимолажења између министра просвете и Скупштине округа ваљевског.

Иако се радило у корист округа ваљевског, Окружна скупштина је остала до краја упорна у одбрани својих самоуправних права. Ни енергични захтеви министра просвете, ни опортуност окружног начелника и Окружног одбора нису могли да утичу на скупштинаре да измене своју првобитну одлуку, нису дозволили да им неко, чак ни министар просвете, кроји капу за њихову главу, нису дозволили да неко горе одлучује у њихово име и без њихове сагласности о њиховим потребама.

Не ради се овде, рекли бисмо, толико о некој одбојности при продору просвете ни о мањкавости финансијских средстава колико о одбрани самоуправљачких права.